

Satiralar

Şirvani Seyid Əzim

<http://www.kitablar.com>

<http://www.kitablar.org/>

ALİMLƏRİ MƏZƏMMƏT EDƏN CAHİLLƏRƏ

Saqi, mey ver bizə kim, dövlət olub yar bu, gün
Şövdən cünbüş edir sabitü səyyar bu gün,
Dövr edər vəcd ilə nöh gümbədi-dəvvar bu gün,
Mən gərək nuş qılam badeyi-gülnar bu gün,
Badə içməkdə mənim bir qərəzim var bu gün.

Etmişəm tövbə əgər badəvü tərsadən mən, gün
Keçmişəm deyrü kinişt ilə kəlisadən mən,
İçmişəm badeyi-rəngin xümi-İsadən mən,
Olmuşam indi xəbər badeyi-mövladən mən,
Meyi-mövladən elə sağəri sərşar bu gün.

Badeyi-Müstəfəvi xümdə edər cuşü xüruş--
Ki, səfasından onun qarət olur taqətü huş,
Badədir ruhi-xuda, saqiye-gülçöhrə Süruş,
Aləmə nəşri-maarif eləyir badəfüruş,
Açılıb rəhmət ilə xaneyi-xəmmar bu gün.

Piri-meyxanə meyi-nabə işarət eylər,
Dürdnuşani-vilayətə bəşarət eylər,
Dini təkmil qılıb kəşfi-kəramət eylər,

Muxtəsər, aləmə təbliği-risələt eylər,
Faş olur mərtəbeyi-Heydəri-Kərrar bu gün.

Mən də peyğəmbəri-namürsəliyəm Şirvanın--
Ki, gərək zahir edəm şənini hər zişanın,
Faş edəm rəmzini həqdən yetişən fərmanın,
Saqiya, yoxmu əyağında meyi-rümmanın,
Şəhri qıl badə ilə cənnəti-ənhar bu gün.

Həqq edib çün məni peyğəmbəri-fövci-şüəra,
Mən gərək aləmə təbliğ qılam sübhü məsa,
Ərşdən həq mənə təbliğə qılır faşi-nida--
Ki, əgər eyləməsən xəlqə bu təbliği əda,
Olmayıb xəlqə risələt dəxi izhar bu gün.

Mən rəsuli-şüəra, mülki-vəfadən gəlirəm,
Hüdhüdi-naməbərəm, şəhri-səbadən gəlirəm,
Aləmə sibqət edib badi-səbadən gəlirəm,
Həcci-mənayə gedib, kuhi-Minadən gəlirəm,
Şahidi-vəhdət olub kəsəti-zəvvar bu gün.

Axiri-həccini çün Xətmi-rəsul etdi təmam,
Azimi-Yəsrib olub Əhmədi-Məhmud məqam,
Ol şəhə-Xümmi-qədir üzrə olundu ilham,
Gəldi Cibril ki, ey sərvəri-səyyarəməqam,
Sənə göndərdi salam iyzədi-qəhhar bu gün.

Sən gərəkdir edəsən Xümmi-qədir üzrə nüzul,
Göftgu eyləməsin zümreyi-əshab füzul,
Bəs gərək zahir ola mərtəbeyi-zövci-Bətul,
Olacaqdır o şəhin ziddi «zəlumən və cəhul»,
Açılır aləmə məxfi olan əsrar bu gün.

Yetir afaqə o şəhənşəhin övlalığını,
Sabit et cümlə bu mövlalərə mövlalığını,
Əlivü ali-Əli gövhəri-ələlığını,
Zatının dürri-giranmayeyi-valalığını,
Minbər üstə çıxıban eyləginən car bu gün.

Etdi çün hökm nüzul ol şəhi-səyyarəxidəm,

Oldu əshablərin surəti-halı dərham,
Etdilər ərz ki, ey zübdeyi-əhli-aləm,
Su tapılmaz bu gədir içrə hərarətdən həm,
Küreyi-xak olubdur küreyi-nar bu gün.

Nazil olmağa deyil hiç münasib bu məqam,
Hökm hökmündü, vəli biz sənə etdik elam,
Açıban dürci-dəhən sərvəri-ecazkəlam
Dedi:--Bu hökmi-xudavənddir, ey qövmi-giram,
Eyləyib hökm mənə qadiri-cəbbar bu gün.

Etdi əshabə bu hökmü çü şəhi-ərşsərir,
Dedilər sövt ilə «ləbbeyk», ucaldı təkbir,
Oldular cümlə piyadə çi səğirü çi kəbir,
Müntəzir kim, nədi fərmani-xudavəndi-qədir,
Nə bürüz eyləyəcək iyzədi-dadar bu gün.

O şəhənşahə hicazi-şütür oldu mənəbər,
Bəd təmhidi-xudavəndi-qədimü davər,
Dedi: «Aya, deyiləm mən sizə candan behtər,
Dedilər cümlə, bəli, ey şəhi-valagövhər,
Sənsən övlalığa mövlayi-səzavar bu gün».

Dedi: hər şəxsə ki, aləmdə mən olsam mövla,
Ona mövladü Əli, ol şəhi-mülki-məna,
Ona nasir olana nasir ola bari-xuda,
Hasidü düşməninə düşmən ola rəbbi-səma,
Bu duanı elədi Əhmədi-Muxtar bu gün.

Tutdu bir xeymədə bəs Heydəri-Kərrar qərar,
Təhniyətdilər ol şirdilə xürdü kibar,
İbn-Xəttab xitab eylədi, ey şirşikar,
«Bixxi bixxin ləkə mövla»[1] səni qıldı cəbbar,
Oldun, ey sərvəri-din, aləmə sərdar bu gün!

O qədər çəkmədi kim, xətm-i-rəsul etdi vəfat,
Zülməti-xakdə məstur olub abi-həyat,
Tutdular Xızr təriqindən o qövmi-zülmət,
Qıldılar özlərinə həqq ziyafət isbat,

Dedilər rehlət edib Seyyidi-Əbrar bu gün.

Uydular Əhrimənə, hökmi-Süleyman qaldı,
Bir də həqqin bizə göndərdiyi fərman qaldı,
Bənd olub zahirinə, batini-quran qaldı,
Kəsdilər suyunu, əfsürdə gülüstan qaldı,
Necə kim, indi də zahirdü o asar bu gün.

Hiç şək yoxdu ki, əlan «kəma kan» saqi,
Oldu hər əsrdə bu nüktə nümayan, saqi,
Bizə həq nayibidir fazili-Şirvan, saqi
Əlivü ali o sibti-şəhi-mərdan saqi--
Ki, onun həqqini qövmü edər inkar bu gün.

Elmdə tay deyildir o cənaba bir əhəd,
Bu Ədi mənqəbətın vəsfinə yoxdur sərhəd,
Nə qəmi etsə əgər hasidi-iqbalı həsəd,
Hasidin boynuna zəncir olacaq həbli-məsəd,
Münkəri-rütbəsinin mənzilidir dar bu gün.

Saqiya, badi-xəzan etsə gülüstanı xərab,
Yenə gül nəkhətini zahir elər buyi-gülab,
Tutmağa ali-Əli damənini eylə iştəb,
Bəmdən gəlmə, dəri-elmi elə dəqqül-bab--
Ki, Əli elmi Əlidən olur izhar bu gün.

Saqi, ol xali-həcərdir mənə bu gün ərəfat,
Çəhi-zəməzəm o zəixdandı, ləbin abi-həyat,
Öpməsəm xalüvi haciligim olmaz isbat,
İzn ver busəyə, ey Kəbeyi-əhli-hacat,
Sonra kəs başımı, qurban elə, ey yar, bu gün.

Bağiban, səbzeyi-biganə tutubdur çəmənini,
Payimal etdi xəzan lələvü sərvü səməni,
Zağlər incidir ol bülbuli-şirinsüxəni,
Rizəxari-kərəmidir çi fəqirü çi qəni,
Həqq əziz eyləyən axır olumu xar bu gün?

Həqq əzizi həsədi-düşmən ilə xar olmaz,
Gün şüai düşə yer üstünə idbar olmaz,

Rəsmdir Yusifə hər zal xəridar olmaz,
Hər yetən təprəməmiş vaqifi-əsrar olmaz,
Nə qəmi gövhərə gər yoxdu xəridar bu gün. [...]

Üləma içrə yenə yaxşıdı köhnə qazi,
Mən onun dəhrdəyəm hər bir işindən razi,
Eyni «mötəlldi, əcvəfdi» bu feli-mazi,
Yetcəgin nemətə inkar elədi fəyyazi,
Qisseyi-maziyə eylər özü inkar bu gün.

Şəbi-eyd alsa idi kəs iki kəsdən fitva--
Ki, sizə sabit olubmu ola bayram fərda,
Birisi verdi cavabında «nəəm», ol biri «la»,
Nə səbəb «la» deyənin qövlünü etdi imza,
Əmri-şəridə qərabət görümüş kar bu gün.

İxtilaf oldu ki, çün eyddə beyni-üləma,
Öz xilafinə tapar hər biri şəri fitva,
Nə düşübdür sizə, ey tayifeyi-bisəri pa,
Eyləyirsiz üləma qeybətini sübhü məsa,
Yetirirsiz niyə elm əhlinə azar bu gün?!

Etdilər ay tutulan gecəni on dördə hesab,
Dedilər səhv eləyib müctəhidi-ərşəcanab,
Əl nücumə aparırlar əcəba, qövmi-dəvab,
Bavücudi ki, nə təqvim bilillər, nə hesab,
Yerişin bilməmiş eylər göyə rəftar bu gün.

Seyyida, kim ki, hürər şiri-xuda naibinə,
Sən onun lənət oxu ruhuna, həm qalibinə,
Qəzəbi-iyzəd onun hazirinə, qaibinə,
Baxma dəhrin bu sifət xasirinə, xaininə,
Al qələm, yaz onların həcvinə əşar bu gün.

Hiç bu nüktəyə agahsız, ey qövmi-əvam--
Ki, deyib həq sizi quranı ara kələnəm,
Ruzü şəb etdigüvüz fikrü xəyalatdı xam,
Alimə hürməyin, ey kəlbi-yəhudi-bədnəm,
Surəti-Qələmi siz etməyin izhar bu gün.

Nə düşüb bilməyirəm tacirə, ya bəzzazə,
İstəyirlər ki, yenə qazimiz olsun tazə,
Gözləmək yaxşıdı hər bir iş üçün əndazə--
Ki, salıb töhmət ilə hər biri bir avazə,
Alimə diqqət edir hər yetən idbar bu gün. [...]

Yoxdu kim, zərrə qədər firqeyi-əttardə huş,
Oları buyi-gülü səndəl edibdir bihuş,
Elm üstə nə səbəb eyləyiri cuşü xüruş,
Siz deyın bağlasın öz nüsxəsini nüsxəfüruş,
Satsın öz ətrini misqal ilə əttar bu gün.

Hamıdan artıq edər könlümü bu nüktə kəbab:
Açıb ağzın, üləma qeybətın eylər qəssab.
Bir deyən yoxdu qoyun eşşəyi, ey xanəxərab,
Sənə ki, həşrdə yoxdur nə səvabü nə iqab,
Yegilən qarın vəcd ilə büsyar bu gün.

Bir yaman əsrđi mən bilməyirəm, vaveyla!
Fitneyi-dövri-qəmər yoxsa olubdur peyda?
Götürüb mənəsbəbi-Molla Nəqi hər bisərü pa.
Az qalıb Ağca bacı da gəlib olsun molla,
Yoxdu hərçənd ki, həlvasına bazar bu gün.

Şerbat tayifəsidir hamıdan əhli-fəsad,
Cövqə-cövqə yığılıb qeybət edərlər bünyad.
Bunların vardır arasında neçə ibni-Ziyad
Gər imam olsa, imamə olu, billah, cəllad,
Demədi adlarını Seyyidi-əfkar bu gün. [...].

Etməsin söylə qalayçı üləma qeybətini,
Başını salsın aşağı bulasın öz...
İşləsin şövq ilə başmaqçı [da] ez sənətini,
Neçə dövlətli var allah alacaq dövlətini,
Çün hürər sahibinə it kimi nəccar bu gün.

Hamıdan bisərüpadır bu güruhi-şüəra,
Yoxdu məcmueyi-aləmdə bulardan rüsva,
Məstü layəqilü meyxarəvü bişərmü həya,

Nə sədaqət, nə dəyanət, nə əmanət, nə vəfa.
Şahidi-surət olur yazdığım əşar bu gün.

İxtisası bu zəmanə döğü bu rəftarın,
Olu hər əsrdə yüz möhnəti bir huşyarın,
«Kəc qoyub ruzi-əzəl xıştini bu memarın,
Gər çəkə sər fələkə kəc olacaq divarın».
Sən dua eylə ki, bərhəm ola divar bu gün.

Çəkmə dünya qəmi, qıl camuvi ləbrizi-şərab,
Künci-xəlvətdə rəfiqin olacaq meylə kəbab,
Fazilin mədhini qıl, eyləmə təşvişi-əzab--
Ki, bu gün hər nə səvab etsən, olur eyni-səvab--
Ki, olub naibi-həq sərvəru əxyar bu gün.

Yesin öz arpasını, buğdanı satsın əllaf,
Ola bilməz gəlibən gövhərə hərgiz sərraf,
Bu nə sözdür ki, cahan aləm edib şərə xilaf,
Şöhrəti-zahirə bənd olmayın, ey əhli-gəzaf,
Siz deyilsiz, bilirəm, elmə xəbərdar bu gün.

Nə üçün saz elədin bir belə hədyan, Seyyid--
Ki, dedin hər kəsə bir növ ilə böhtan, Seyyid,
Olacaqdır dili-əhbab pərişan, Seyyid,
Gəl usan, xətm-i-kəlam et, sənə qurban, Seyyid,
Rəməzan kimi tapıb tul bu göftar bu gün.

[İstinad1: Mübarək olsun, mübarək olsun sənin mövlalığın]

ŞİRVANIN TƏZƏ BƏYLƏRİ HAQQINDA

Çünki xəllaqi-cahan xilqəti-imkan elədi,
Kənzi-məxfidə olan sirri nümayan elədi,
Mənbeyi-feyz idi, bu aləmə ehsan elədi,
Kimini eylədi heyvan, kimi insan elədi,
Ənbiya silkini sərdəftəri-dövrən elədi.

Əqli sultan yaradıb, qıldı həvasi xüddam,
Qəlbi-insanı edib hikmət ilə ruhə məqam,
Xilqəti-ələmə çün feyzini göstərdi təmam,
Ta qoya ələmə ol qadirü qəyyum nizam,
Bəzini xan eləyib, bəzini sultan elədi.

Sirri-hikmətdi bu iş kim, hamı kəs xan olmaz,
Xar lazımdır ola xar, gülüstan olmaz,
Xarı xar etmək üçün xaliqə nöqsan olmaz,
Hamı kəs bəy ola bilməz, hamı kəs xan olmaz,
Hikməti-kamiləsin həq belə şayan elədi,

Mülki-Şirvan bu diyarın ki, gülüstanı idi,
Mustafa xani-fələkşövkət onun xanı idi.
Bu diyar əhli onun tabeyi-fərmanı idi,
Var idi bir neçə bəylər ki, onun canı idi,
Oların hər birinə bir cürə saman elədi,

Etdi çün dövləti-Rusiyyə bu mülki təsxir,
Səltənət mülkünü ta istədi qılsın təmir.
Yaranal Yermolovi-sahibi-əqlü tədbir
Şirvanın bəylərini birbəbir etdi təhrir,
Hər kəsin layiqi-əhvalını tibyan elədi,

Çün bu təhrir zamanından ötüb bir müddət,
Bəy olan kimsənələr şəhrdə tapdı şöhrət,
Xəlv gördü ki, edir bəylərə dövlət hörmət,
Bağladı şövqlə bəy olmağa çoxlar niyyət,
Kimi bəy yazdı atasın, kimisi xan elədi.

İmperatora bu iş çünki olub kəşfü əyan,
Ta ki, təhqiqi-məratib ola verdi fərman.
Gəldi Şirvanə Puçin açdı bu əmrə divan,,
Onun əhdində bu iş tapmadı yeksər saman,
Tazədən gəldi, Məlikbəylərov ünvan elədi.

İçdilər and çilenlər hamısı Quranə,
Ta ki, meyl etməyələr ayriliyə, böhtanə,
Hər kəsin layiqini şərh edələr mərdanə,,
Bəylərin bəyliyi ta sabit ola divanə,

Xan, kimi bəy eləyib, ya kimi dərbən elədi..

Saqi, doldur, mənə bir cam, əmiranə gətir,
Tövsəni-təbimi bu ərsədə cövlanə gətir,
Bimü bak eyləmə, hər bir sözü mərdanə gətir.
İndi, ey təb, bəy əhvalını meydanə gətir,
De gerüm, bəylik işin el necə ünvan elədi?

Bəli, ol gün ki, çilənlər seçilib tapdı nizam;
Müxtəsər ərz qılım, yaxşı deyil tuli-kəlam.
Gördü bəylər neçə yüz ərzə verən var, hamı xam;
Dedilər kim, at ölüb, itlərə oldu bayram,
Hər biri bir təməi-xam ilə cövlan elədi.

İki bəy düşmədi rüşvət təməinə əsla,
Biri Məmməd Əli bəydir, biri də Mahmud ağa.
Qaldığı vurdu işin, gözləmədi şərmü həya,
Gətdilər xəlqin hamı başına yüz dərdü bəla,
Unudub allahı bunlar hamı tüğyan elədi.

Qarasaqqallı Həsən oldu pul almaqda vəkil,
Aldı pul, eylədi qismət, hamıya durdu kəfil
Ət bazardan daşınıb mənzilə zənbil-zənbil,
Etmədi mədələri yağlı qıdanı təhlil,
Saldı ishalə çoxun qan elədi.

Çoxusu gəlmiş idi şəhrə bular bisəri pa,
Bir də gördük ki, geyib hər biri bir tirmə çuxa.
Görcəyin xəlq oları, söylədi, ey bari-xuda,
Tülkü quyruğunu harda batırıbdır nohura,
Yenə bunlar kimi soydu, kimi üryan elədi?

Bəylərin hasil olub dövri-fələkdən kamı,
Yedi, yağlandı, qarın saldı qoyun tək hamı,
At ölüb, itlərin oldu neçə gün bayramı,
Gördü şiybanlı Qasım görmədiyi əyyamı,
Getdi on dörd gecə Şiybanda çirağan elədi.

Yekə bəylər pul alıb bir neçə alçaq bəydən,
Kühən atlar necə ki, arpa qapar eşşəkdən,

Tutdular aqibəti qırma, barıtdan, zəngdən,
Nuh bəyin pul tökülüb üstünə yerdən, göydən, ,,
Qocalıq Nuh kimi axırı tufan elədi. [...]

Necə insafdı kim, hacı Həsən bəy bir pir,
Deyəsiz bəy deyil, axır ola sizdən dilgir,
Bəxş edib siz təki çox bəylərə şali-Kişmir,
Tərxanov Knyazovu gördü olub şeyxi-Kəbir,
Çox inayətlər edib hər işə tərxan elədi.

Bu nə insafdır, ey peyrəviyani-Bərmək,
Eylə kəs var ki, çox yaxşıdı ondan eşşək,
Onu siz bəy edəsiz, olmaya Mirzə Hacı bəg,
Bavücudi ki, çilendir, özü də çox zirək,
Siz edən zülmü nə Süfyanü nə Mərvan elədi.

Xud pristatel özü Hacı bəyə verdi bəzək,
Dedi hər nal çəkər oğlu nə rəvadır ola bəg? >
Bəs nədəndir ki, bəy oldu, görəsən, zimmi Səhək? • ^
Aşkar işdi ki, həmməzhəbinə etdi kömək,
Batini zahir edib qəsdı-müsəlman elədi.

Qaraqaş oğlu ki, heç bəy döyüdü, bəg dedilər,
Pul ki, gəldi araya, bardağa səhək dedilər,
Kim ki, pul vermədi,--ol yazığı Bərmək dedilər,
Müxtəsər, eşşəyə at, ata da eşşək dedilər.
Bu eşşəklər yeyibən arpanı tüğyan elədi.

Üç təlaqə qəsəm etmişdi bu bəylər yekca--
Kim, Lələovlulara bəy deməsinlər əsla,
Min manat çün Lələyov onlara pul etdi əta,
Öz sözündən hamısı döndü, işə oldu riza,
Filhəqiqət bu əda aləmi heyran elədi.

Bu çətin məsələ, ey müftiyi-pakizə-xisal,
Yazılıb, səndən olur şər təriqilə sual.
İndi bu bəylərə arvadı hərəmdir, ya həlal?
Sən əgər doğru deməzsən, qalı boynunda vəbal,
Şarii-şər bu hökmü necə tibyan elədi?

Gər qubernat ötürə əlli pristav Sibirə,
Yenə zənnim bu deyil, bir-birinə iş yetirə,
Çünki bədcins əmələ cümlə dönübdür qətirə,
Həmzəni saxladı Qurbanbəyov, arvad gətirə,
O da Qurbanbəyova canını qurban elədi.

Kişinin dövləti-Qarunə çatar imkanı,
Mülkü mal ilə müsəxxər eləyib Şirvanı:
Bağı, buzخانəsi, karvansarası, dükkanı,
Nökəri, faytonu, atı, qoyunu, çobanı,
Dövləti malı onun aləmi heyran elədi.

Xud, tutaq ki, demədiz bəy filana, bəhmanə,
Gəldi sərdar sabah, düşdü bir iş, Şirvanə,
Hənsinizda tapılar düşməyə layiq xanə?
Tüpurüm astarı bez yatdığınız yorğanə!
Bilmirəm həq sizi bunca necə heyvan elədi.

Birisi xan ola gər olmaya evdə nanı,
Həsreti-nan ilə hərdəm çıxı qəmdən canı,
Bilmirəm, neyləyir o xanlığı, ya dünyanı,
Hər kimin dövləti vardır, odur əsrin xanı,
Pul edən hökmü nə xanü nə də sultan elədi.

Adı bəy olmaq üçün bəy olumu hər gümrah?
Özünü yüz bəzəyə, şir ola bilməz rubah,
Nənəş oğlu gətirib bir bəyə Şirvanda pənah-
Ki, onu bəy eləsin, bir elə sən tanrı nigah!
Eylə kamil kişinin adını nöqsan elədi.

Şirvanski yazıb öz adını bir bəyzadə,
Ta ki, fəxr eyləyə əslü nəşəbü əcdadə,
Çox deyildir bu ona, fikr edəsən mənədə.
Biz dedik ki, yazacaqdır adını şahzadə,
Yenə insaf eləyib kim, bu yazıq xan elədi.

Yüz manatdan yuxarı xərc eləyib hacı Manaf,
Bəylərin xanəsini şamü səhər etdi təvaf,
Dedilər bəydi, bunun bəyliyinə yoxdu xilaf,
Bir sual etdi pristatəl, ey əhli-insaf--

Ki, neçün Xan ləqəbin Üryanın üryan elədi?

Qarasaqqallı Həsənbəy duruban tez ayağa,
Ərz qıldı ki, onu şərh qılım mən, ay ağa,
Nə qədər xan tutardı onu kürkə, papağa,
Dağıdıb paltarın, üryan gələrdi otağa,
Qoydu xan adını Üryan, lotu meydan elədi.

Kül sənin başına Şirvan, əcəb oldun nadan --
Ki, sənə sahib olur indi gəlib hər... atan,
Hanı əyyami-qədimin, hanı ol Mustafa xan--
Ki, çıxıb taxtına izzətlə edərdi divan!
Çərxi-zən-qəhbə əcəb bizləri suzan elədi.

Advoqatlar demə, bu xəlv ilə manəndi-yağı,
Başı Fondilki, Haput orta, Ağacan ayağı,
Soydular ərzəçinin qalması cismində yağı,
Yazıq Abdulla bəyin həm uduzuldu boyağı,
Həm özün soydu lotu, gör necə üryan elədi...

Xəqlər çox yığılıb söylədilər hədyan söz,
Yıxdı Şirvanın evin axırı bu böhtan söz.
Həqq-nahəq cəm edər hər biri bir dəstə söz,
Məsləhətçün oxunan söhbət edər ünvan söz,
İnanan kimsə bilir ki, lotu meydan elədi.

İy çəkirlər tula tək ta ki, görüb harda var aş,
Kimdə var ağca pilov, hər gecə yağlı bozbaş,
Çoxu var ki, götürüb çün özünə böylə maaş,
Öz evində yeməyib, and içərəm, bir gecə aş,
Qarnın otarmaq üçün nəfsini heyvan elədi.

Əhli-divanın işin şərh qılım bir neçə bab,
Şərhi itməmə yetişməz yazıla əlli kitab;
Füqəralər yanıban zülm oduna oldu kəbab,
Bir tərəfdən elədi zəlzələ Şirvanı xərab,
Bir tərəfdən də, bular aləmi viran elədi.

Hələ qoy zəlzələnin söhbəti qalsın baqi,
Şərh edim cümlə polisə işini, ey saqi,

Kolbakin[1] tökdü bizim başımıza torpağı,
Tikdi hakim bizə hər həftədə bir sarsağı,
O da gəldi gücünən tabeyi-fərman elədi.

Aldılar saqqalını çün ələ bədzat əmələ,
Etdi soyğunçuluğu hər biri bir zat əmələ,
Hər biri tovladı soymaqlığa bir qat əmələ,
Aldılar xəlqdən eşşək əmələ, at əmələ,
Necə ki, hər biri bir aygırı madyan elədi.

Nə pristav, nə köməkçi, nə kvartal, nə kazak,
Hamısı qurd kimi soymaqlığa xəlqi ki, qoçaq,
Məsləhətçin eləyiblər neçə əşxası qaçaq,
Neçə kəs var ki, nahəqdən olubdur dustaq,
Kimi öldürdü görək, hansı sinib qan elədi?

Etdi Əbdül Əli bəy xatirini xoş və xüram,
Xassə kim, Xan çobanı taifəsi cümlə avam,
Biri bilməzdi ki, var məhzəri-divanda məqam,
Həm şəhərdə, həmi çöldə işinə verdi nizam,
Gəzdi hər yan Məlikov, yaxşıca divan elədi.

Dağılıb çöllərə açdı hərə bir növ kələk,
Qırxdı xəlqin başını hər biri misli-dəllək,
Sac Lahıcdan qutarıb, qalmadı Salyanda ələk,
Cifə cəm etməyə kim, bunlar ilə Şeyxəli bəg,
Gəh mürid etdi özün, gahi müsəlman elədi. [...]

Sarısaqqallı naçalnik demə, bir qorxaq inək,
Çünki çullardı, palanlardı onu hər eşşək,
Hərə bir növ onun vurdu kəpək,
Bir neçə müddət ağamız bizim oldu İsa bəg,
Bir zaman gəldi bizə hökm o Tərxan elədi.

İncinar oldu Qasımbəy, bizə çox verdi əzab,
Həqq evin yıxsın onun, etdi bizi xanəxərab,
İncinarlıq özü bir elmdi bihəddü hesab,
Bu avam oğlu avam harda görüb fəsli-kitab,
Haradan gəldi, özün qabili-əyan elədi?

Atdı divanını hər müfsidi-bədzat üstə,
Mindi gündə atını, çapdı özü tat üstə,
Gəzdi hər yanda, beş eşşək yedi bir at üstə,
Bir gün az qaldı ki, yüz qan düşə dibdat[2] üstə,
Yenə həq lütfünü gör xəlqə nigəhban elədi.

Miravoy sudyada vardır neçə bədzat əmələ,
Üz güləş, qəlbi qara, saqqalı manəndi-şələ,
Şələ saqqalı qoyub ciyfeyi-dünyayə tələ,
Aşına gözlədi bu Seyyidi-sərgəştə hələ,
Şərmdən adlarını yazmadı, pünhan elədi.

Gərçi it qırdı salıb çoxların etdi ixrac,
Leyk bundan belə olmaz qəmi-pünhanə əlac,
Özgə növ ilə tapıb şəhərdə bir növ rəvac.
Onları həqq özü bir əppəyə etsin möhtac,
Necə ki, özləri çox kimsəni binan elədi.

Var neçə molla ki, Şirvanə olar tazə gəlib,
Qoymağa küfr ilə islamə bir əndazə gəlib,
Şərin övraqına bir şəneyi-şirazə gəlib,
Şöhrəti-elmi salıb aləmə avazə gəlib,
Hər biri rövnəqi-islamı nümayan elədi.

Bisəbəb əhli-vəfa naləvü fəryad eləməz,
Üqdəsi olmasa,.könlündə cərəs dad eləməz,
Büğzü var, çərxi-dəni əhli-dili şad eləməz,
Yıxmasa yüz evi, bir büqəni abad eləməz,
Tikməmiş bir evi, yüz min evi viran elədi.

Bu xəyal ilə ki, şayəd ələ bir xeyr düşə,
Çapdılar hər tərəfə, baxmadılar yayə, qışə,
Sərqətlər hamını saldı işə, verə dişə,
Kürdəmir doşabı, Bakı üzümü düşdü işə,
Özünə hər biri bir növ ilə saman elədi.

Hər kəsin olsa başında yekəraq əmmamə,
Görünür xəlqdə guya ki, odur əllamə,
Minbər üstə çıxıban gərm eləyir həngamə,
Bunların vəsfini təhrir qıl, ey can, xamə

Ərseyi-fikrdə yüz şövq ilə cövlan elədi.

Şeyxül-islam özü nəql etdi bunu çox məzəli,
Özgə növ ilə düşübdür bu işin xud əzəli,
Bu Şüreyh qazinin oğlu yəqin olmuşdu dəli,
Batinən qazilik üçün içi getmişdi, vəli,
Təmai-xam onu axırda pərişan elədi.

Yaxşı yadımdadı bir vəqt zəmani-mazi,
Şeyxül-islam, filani dedi olsun qazi,
Zahirən el üzünə olmadı ol kəs razı,
İndi də feyz üçün inkar qılır fəyyazi,
Gəldi zahir kişini aləmə dastan elədi.

Heyf əzl oldu Ağamməd kimi bir nər qazi,
Şiədən indi olub Molla Ələsgər qazi,
Dün soruşdum ki, məgər böylə olur hər qazi?
Dedilər sünnidə vardır hələ bədtər qazi--
Ki, müsəlmanlığı öz adına böhtan elədi.

[istinad1: Kolyubakin]

[istinad 2: Deputat.]

ŞAMAXININ TƏZƏ BƏYLƏRİNİ HƏCV

Nitqə gəl bülbüli-təbim ki, əcəb halətdir,
Qıl təkəllüm ki, çəkim nəzmə düri-qəltani.

Tazə işlər görünür sahəti-Şirvan içrə,
Özgə ayinü rəvişdə görürəm dövrani.

Xəlqi bidin eləyib gör necə bəylik həvəsi,
Tərk edib axirəti, cümlə tutub dünyani.

Cümlə biqeyrətü bihümmət olub xəlqi-cahan,
Cümləsi cifə üçün badə verib iymani.

Cəm olur on iki adəm ki, filani bəydir,
And içirlər qoyuban ortalığa qurani.

Biri bəy olmaq üçün on ikisi kafər olur,
Tutar axır oları həm qəzəbi-rəbbani.

Bunların başçısı məlum çopur Əhməd bəydir,
Nəsli-insanda əcəbdir görürəm şeytani.

Ələ düşməz belə mərdudi-əzazilsurət,
Zahir eylər bu köpək aləm-ara Mərvani.

0 qədər var təməi, molladan artıq həqqqa,
And içər ovcuna bassan bir uduş həlvani.

Atası Sadiq, özü bəs nə üçün kazibdir,
Bilir anası ki, hardandı munun nöqsani.

Birisi Kəblə Hüseyn bəy Nəzər oğlu xudkeş,
Ona Hacı Kamal oğlu ola bilməz sani.

Doğrudur, Hac Kamal oğlunda da var bir belə iş,
Vəli məşhur deyil aləm ara dastani.

Çünki təlimini bu qardaşı Sadiqdən alıb,
Hər nə iş tutsa, otağında tutar pünhani.

Birisi ol hacı Əhməddi ki, var, sahibi-riş,
Yaxşı eşşəkdi, vəli yoxdu onun palani.

Hər zaman istəsələr şahid onun bəyliyinə,
Gətirər ortalığa kövrük ilə sindani.

Yəni rəhmətlik atam da mənim ahəngər idi,
Kəsib eşşək nalı çox Mustafa xan dövrani.

Hər uzun saqqal əgər lazımdır bəy olsun,
Bəs neçün bəy eləmir Mahmud ağa Kuzmani?

Barilaha, bu kvartalnini çox görmə bizə,
Əhli-dərdin o kərəmpişədi çox dərmani.

Hamıdan yaxşı budur hacı Manaf da bəy olub,
Gör mən indi edərəm gorbagor ol üryani.

İddəası budu xanzadəyi-əslü nəsəbəm--
Ki, tərəqqi eləyib hiç bəyənmez xani.

Biri qardaşı Məmiş, əl çəkib ondan şeytan,
Bəyliyin şövqi ilə çıxdı onun həm canı.

Var imiş bəyliyinə əldə şəhadətnamə--
Ki, veribdir mənə şəh xalisə ol Zəngani.

Birisi hacı Kazımdır, özü çuban oğlu,
Tanımaz düzmü o dörd min qoyunun çubani?

Vardı bir validəsi, adı onun Kövsər idi,
Əhli-Qələbazar üçün bişirərdi nani.

Birisi hacı Türab oğlu Qurutdi Məmməd,
O, neçün bəydü, görək, kim bəy edibdir ani?

Hansı dəvadə görək tiğ çəkib, baş kəsdi?
Hansı rəzm icrə alıbdır əlinə qalxani?

Ay uşaqlar, mənə izhar eləyin, yoxsa budur
Fəth edən Ağqoşanı, Darguni, Dağıstani?

Bir yetim tifi idi.... açıq, başı keçəl,
Küçələrdə dolanırdı, yox idi tumani.

Nənəsi saxlar idi bir sürü Təbriz toyuğu
Döşəyi yırtıq həsir, güvəc qazqani.

Hacsəməd oğlu Qədir həm döşədir küçələri,
Ənqəribdir, o da boynundan asar xaltani.

Atası çün eşidib oğlunun bəy olduğunu,

Qəbr içində fərəhindən piləyir zurnani.

Biri lahic Hacı Qasımdı ki, dağlar ayısı,
Bilmirəm bəyliyi neylir bu çölün heyvani?!

İnciyibdir, belə məlum, duz əkməklikdən,
Girdmanə buraxım mən bu köpək toplani.

İki dibdat[1], müəyyən ki, olar da bəy olub,
Oların vəsfi gərəkdir oluna tulani.

Biri nəvvadəyi-dəllək Səfər, adı Soltan,
Bəli, əlhəq odu əsli-nəsəbin soltani..

Pul yeməkdən ötəri ta ki olubdur dibdat,
Çevirir, axşamacan fikr qılır, çortkani.

Edib ülgüc-bülövün babasının dəstaviz--•
Ki, mənəm fəxri-cahan, mən təki bəyzadə hani?

Əcəb övlad qoyub getdi, o dəllək Səfər,
quyusuna salım mən belə başqırxani!

Biri Abbas, özü xənnas, deyir mən də bəyəm,
Bilmirəm kim bəy edibdir bu çolaq qarğani?

İstəyir bir qıç ilən gör bu da bəylik eləsin,
Kül sənin başuva Şirvan, əcəb oldun fani!

Mən eşitdim ki, Abasın babası çərçi imiş,
Gətirmiş bazara satmaq üçün çolpani;

Ağsu şəhrində cuhud kimi qabağında eşək,
Doldurub suzənü qeytan ilə ol torbani.

Min manatdan yuxarı xərc elədi həm Ağə bəy,
Dedi ya çin gəli, ya xaç, ya əmim ehsani.

Bəyliyə şövq eləyir həm Aşur oğlu Ağə bəy,
Heç utanmır ki, atası çağırır «tehrani»[2]

Getdi həccə atası ta oluna hacı xitab,
Kim ona hacı desə, bil ki, deyir böhtani.

Biz də bir neçə nəfər əzmimizi cəzm etdik,
Səbt edək möhrümüzü, bəy eləyək Xancani.

Bir də ol ali nəşəb, cümlə cahan içrə nəcib,
Səbzəmeydani Məşo oğlunu--Ağ Qurbani.

Bəy olan kimsənənin xalisəvü kəndi gərək,
BƏY nədir kəsdirə karvansaralar dalani?

İki kəs var ki, bəli, onlara bəylik yaraşar,
Sahibi cudü səxa, rəhmü mürüvvət kani.

Var bu bəylər kimi çox alinəsəblər, onların
Sıdqu iqlas ilə dərgəhlərinin dərbani.

Biridir hacı Ağə bəy, biri Ağə Rza bəy,
Onların yavəri olsun kərəmi-rəbbani.

Seyyida, sən bu iki sərvəri-alinəsəbin
Mədhü övsəflərin gün kimi qıl nurani.

[İstinad1: Deputat.]

[İstinad2: Yəni: ağ tut satır.]

ŞAMAXI BABİLƏRİ HAQQINDA

Nitqə gəl bülbüli-təbim, nə təğafül dəmidir,.
Şəkəristani-xəyalatda qıl cövlani.
Babilik şöhrət edib sahəti-Şirvan içrə,
Ələ zən-qəhbələr almış yenə gör meydani.
Bir neçə fasiqü mərdudi-əbəd, müfsid olan
Hərcü-mərc eylədilər məmləkəti-Şirvani.
İbtidadan eləsəm şərh bu əhvalı əgər,
Uzanıb rışteyi-söz, nəzm düşər tulani.

Seyyidi-Bab o gündən ki, mürəxxəs olunub,
Mənzil etmişdi, gəlib, xitneyi-Hactərxani,
Şuru düşmüşdü onun məmləkəti-Şirvanə,
Babilər olmuş idi aşiqi-sərgərdani,
Hər nəfəs burdan uçarlardı həvasilə onun,
Eyləyərdi pər açıb cümləsi baləfşani.
Qiblə Hactərxanı etmişdi bu qövmi-məlun,
Tərk edib Məkkəni, mənsux eləyib Minani, ;
Ta o günlərdə ki, izhardı əyyami-bahar,
Hicrətin min iki yüz səksən ikiydi sani,
Çıxdı nəgəh bu xəbər kim, Bakıdan ağa gəlir,
Çıxdı pişvazına bu qövmi-Əbu-Süfyani.
Baği-Sərdar kənarında mülaqat olacaq,
Vəcdən çəkdi hamı naleyi-vaşövqani.
Kimi torpağə yığıldı, başını qoydu yerə,
Kimisi qoydu ayağı yerinə
Etdilər səcdə tamam surəti-nəhsini görüb,
Qıldılar nisbət ona mərtəbeyi-Səlmani.
Şeytanın qeyrəti, əlhəq ki, bulardan çox imiş,
Etmədi Adəmə səcdə görübən zülmani.
«Ənə xeyrün»--deyibən eylədi rədd əmri-həqi,
Satdı bir qeyrətinə bağçeyi-rizvani.
Mən bəni-Adəm üçün görməmişəm səcdə ola,
Səcdə etməklilik üçün hanı həqin fərmani?
Muxtəsər kim, Ağalarov evinə etdi nüzul,
Neçə kəs olmuş idi ol qapının dərbani.
Qoydular ad ona kim, bu kişi həzrət Əlidir,
Bu gəlibdir ki, hidayət eləsin dünyanı.
Vay bu firqə üçün ki, gedib iymanları,
Kimə nisbət eləyirlər, görün ol mövlani!
Getdi çox kimsənələr məclisinə oldu mürid,
Qıldı ixlas ki, budu vəliyi-rəbbani.
Çox adam əhlü əyalın aparıb, qoydurub əl,
Xəlv hərçənd deyir özgə təhər böhtani.
Çün filani bu aralıqda çox arif görünür,
Mən inanmam bu qəbih işin ola imkani.
Nəçidir axır o babi, nə şəfa sahibidir,
Nəçidir ki, çəkə əl, gözlü edə əmani?
Heyf, səd heyf ki, bu məzhəbi-isnaəşəri
Zayə etdi bu zinazadələrin dastani!

Bir deyən yoxdu ki, ey müfsidi-mərdudi-əbəd,
Nə salıbsız bu qədər məmləkətə qovğani?
Bu nə ayinü nə məzhəb, nə təriqətdir bu,
Nə səfahətdi ki, məmlüvv eləyib dünyani.
Bu nə sözdür ki, çıxıb ruh girər it...
O sənin öz atanın ruhudur, ey moltani!
Var peyğəmbərimiz yüz iyirmi dörd min,
Hər birinin neçə yüz illər olub dövrani.
Nuhü Musavü Suleymanu Xəlilü İsa,
Həm Məhəmməd ki, şərəfyab elədi Bəthani.
Buların heç birisi munkiri-miad deyil,
Buların heç birisi etmədi bu dəvani.
Biri vermibdi xəbər siz gətirən məzhəbdən,
Birisi etmədi peyda siz edən sövdani.
Əjdaha olmadı səhharə əsayi-Musa,
Olmadı aləm ara Nuh-nəbi tufani?
Münkir olduz tutalım «möcüzi-şəqqülqəmərə»,
Necə danmaq olu bəs möcüzeyi-Qurani?
Eləyirsiz nə üçün qəbr əzabın inkar--
Ki, dirilməz bu bədən vəqt ki, oldu fani.
Münkiri-qüdrəti-qəyyum olursuz, billah,
Məgər acizdi verə bir də bu cismə cani?
Gətirən kətmi-ədəmdən hamını iycazə,
Bir də müşküldü məgər həyy edə bu əzani?
İysi-yi-Məryəmi kim, sayiri-ədyan yazıb,
Etmədi zində məgər Qarzini-Yuvani.
Bu nə sözdür ki, gəlir yüz yol adam dünyayə,
Gah öküz, gah eşşək!!... Söyləməyin hədyani!
Hər adam neçə kərə dirili, dünyayə gəli,
Bu gəlib-getməyin olmazmı məgər payani?
Olmayım siz təki mən duzəxə hərgah qail,
Mən əgər siz təki inkar eləsəm mizani.
Gecə-gündüz içərəm badə pərivəşlər ilə,
Çəkmərəm qəm, dəxi bibak elərəm üsyani. [...]
Qəsəm ol xaliqə bir kəs edə gər ləvvatə,
Gecə-gündüz içə zövq ilə meyi-səhbani,
Yenə min mərtəbə çox yaxşıdı ki, babi ola,
Etiquadata yetişməz əməlin nöqsani.
Etiquad əsl kötükdür, hər əməl şaxəvü bərg,
Yüz əgər şax qurusa, götük olurmu fani?

Yüz güruhun neçə kəs silsiləcünbani olub,
Saldılar rövnəqə yeksər bu rəhi-bütlani.
Birisi maliki-duzəx Qara Mirzə Cəfər,
Deyəsən həq yamayıbdır üzünə qətrani.
Birisi Ağə Mikayıl-yekəgöz, əyri ağız,
Götürübdür özünə mərtəbeyi-Səlmani...
Neçə hüccət olu bir əsrdə mən bilməyirəm,
Buların hansına axır gətirək iymani?
Biri Təbrizdə çıxdı ki, mənəm Mehdiyi-əsr,
Biri çıxdı ki, hidayət eləsin Tehrani.
Nasirəddin şahı atdı neçəsi güllə ilə,
Öldürüblərdi ədavətlə şəhi-İrani.
Birisi sahəti-Zəngandan oldu zahir,
Odu kim, indi də viranə qoyub Zəngani.
Birisi babı seyiddir ki, təzə hüccət olub,
Qıymıram kim, ona nisbət eləyim Qeyvani.
Gözü göy, burnu yekə, boynu uzun, saqqalı ağ,
Deyəsən tanrı dirildib genə Ağ Qurbani.
«Yörifül mücrimü»[1] zahir rüxü simasından,
Nəhsü bidin, nəcisül-eyn, şəqavət kani.
Eldar oğlu da qoyub başına bir vəqt sarıq,
Belinə taxdı qılınc, aldı ələ qalxani.
Dedi ki, o da mənəm hüccəti-islam bu gün,
Mənə lazımdı ki, aləm gətirə iymani.
Sarıtorpaqlıların hüccəti Eldar oğlu,
Qələbazar ələsin öz başına samani.
Sarıtorpaqda Eldar beçəyə ümmət olan,
Biri taqqa Babadır kim tanıyıbdır ani.
Biri qəssab Bağırdır yuva bilməz...
Açıban kuçədə təfsir eləyir Qurani.
İddəası budu mən Mehdiyi hər gün görürəm,
Gözlərim feyzi-cəmalından olur nurani.
Əcəb oğlan idi o Kərbəlayı İsmail,
Həqqi onda yox idi bir əməli-nəfsani.
Bilmədim noldu səbəb axırı oldu məlun,
Nə səbəb oldu ki, bu tutdu rəhi-şeytani?
Mollayi-Rumi kitabinə baxardı şəbü ruz,
Xali olmazdı kişi moizədən bir ani.
Əhli-dalan ayırır sovça, kasasın ondan,
Qovdular cümləsi anın başını qırxani.

Afərin əhli-dalan yaxşı müsəlmanlar imiş,
Filhəqiqət, hamıdan yaxşı imiş iymani.
Lafi-hüccətlik edərmə o da ya rəb, görəsən,
Bu ləvənd oğlunun aya nə sayaqdır şani?
Mən eşitdim bu qoduq hər gecə meracə gedir,
Danışır gündüz olanda süxəni-ruhani.
Qayıra bilmədi çün əhli-dalandan ümmət,
Tovladı bir neçə bimerifəti-Qazyani.
Birisi Məşhədi Cəfərdi, Xorasan lotusu--
Ki, salır gündə İmamı içinə qovğani.
Biri sərrac Məciddir ki, o da babı olur,
Hər yetən şəxs ilə söhbət eləyir ürfani.
Sənə nə vaqə olubdur ki, olubsan babi?
De gerek səndə hanı mərifəti-insani?
Get bürün paltonuva, düş Əli Cabbar yanına,
Gah da bir gir dükana, vur meşinə bəxyani.
Biri İsa, biri Musa, birisi Yunis olur,
Hərə bir ad götürürlər özünə ruhani.
Hər əlif-bey oxuyan gər ola peyğəmbəri-həq,
Mən də peyğəmbərəm, aya kim edir küfrani?
Var mənim də dəxi həm kəşfə kəramətdə yədim,
Mirzə Cəfər atası indi gəzir səhrani.
Kostinin atası Tiflisdə dönüb çal qabana,
Eldarın ruhi girib eşşəyə, var palani.
Kəlbə İsmailin atası olubdur porsuq,
Ulayır indi qəmişlikdə, çəkir əfqani.
Hacı molla Təgi oğlu, birisi aşnam Ağə,
Cümlə şairlər içində yerə soxum ani!
Nə mürid olmaq idi Seyyidə əvvəl, gedibən
Sonra söymək nədi dalınca onun pünhani?
Kişi də xovfə düşüb hiç imamini söyər?
Eyləməz bu işi bilmərrə çölün çobani.
Bir deyən yoxdur, ay eşşək, sənə məzhəb nə gerek,
Eylə məzhəb özünə bir üzügül canani.
Şairin məzhəbi hər yerdə olur bir üzügül,
Neyləyir şair olan məzhəbi, ya ərkani?
Taqi-əbrusin elə özünə mehrab o məhin,
Elə təsbih özünə türreyi-mişkəfşani.
İçgilən badeyi-gülənar, oxugil şərü qəzəl,
Mən təki çal aləmi mafihani,

Bircə fikr eyləyin, ey əhli-kəməli-Şirvan,
Kimdi bu babiliyin aşiqi-sərgərdani?
Gər səzavar isə hərgah yekə bığ babi ola,
Biz də babi eləyək gəl yasovul Osmani.
Bilmədim, heyf, bu laməzhəb olan taifələr,
Nə səbəbdəndi ki, tərək eylədilər ədyani?
Uydular cümləsi naseyyidi-şeytan sifətə--
Ki, təqəllübdə köpək oğlu ötüb şeytani.
Şiəməzhəbdə nə gördü bular aya, nə üçün--
Ki, edib tərək onu, eylədilər tüğyani?!
Hərəsi bir cürə bir ayəyə mənə oxuyub,
«Zəbərü zir»inə eylə eləyib böhtani.
Ağa Seyyid hüseyin bir neçə il dərs oxuyub,
Edir iqrar ki, hala bilirəm Qurani.
Nə köpək oğlu köpəkdir ki, o qəssab Bağır
Çıxıban kuçədə təfsir eləyib fərqi?
Hafizin gər bilə mənasını mən eşşək olum,
Nə Bağır, cümlə bu babi ki, edir dəvəni.
Bu nə sözdür ki, bu dünyadədi düzək, cənnət?
Hər kimin dövləti var isə, tapıb rizvani.
İndi bu halda cənnətdədi bəs Mahmud ağa,
Evi cənnət, meyi kövsər, gədəsi qılmanı.
Mindiyi atları Döldüldü, Buraqı Rəfrəf,
Gündə birin minibən seyr eləyir səhranı.
Eldar oğlu nəçidir bəs nə qələt eləyir o?
Öz sözüylə ki, cəhənnəmdədir ol moltani..
Xəbtə var babilərin cümlə, o mövlə həqqi,
Onları hamı tutubdur qəzəbi-rəbbani
Seyyida, lənəti-həq daim ola babilərə,
Öylə lənətlər kim, olmaya heç payani!

[İstinad1: Günahkar üzündən tanınar.]

QUBA TƏZİYYƏDARLARI VƏ XEYMƏNİ QARƏT EDƏNLƏRƏ

Ey hadis edən dəhrdə bədət, köpək oğlu!
Etdiz nə səbəb xeyməni qarət, köpək oğlu?

Yoxsa əlivüz çıxmış idi Kərbübəladən,
Düşdü ələ dövranda bu fürsət, köpək oğlu?

Qarət elədin xeyməgəhi-ali-rəsulu,
Gör olmusuz axır nəyə nisbət, köpək oğlu!

Yoxsa o kəsin nəslisiz, ey qövmi-şəqavət--
Kim, etmiş idi özgəyə beyət, köpək oğlu!

Mərcanə sizi yoxsa doğub yeddi zinadən,
Həddəndi ziyadə bu şərərət, köpək oğlu!

Şövkətdə əgər tay olasız siz ki, Yezidə,
Getməz başa bu şən, bu şövkət, köpək oğlu! [...]

Ey Əzrəqin övladları, bu nə xətdir,
Qasim otağını nədi qarət, köpək oğlu!

Bu zülm ki, siz eyləmisiz Hərmələ etməz,
Sizdən yetişib qəlbə cərahət, köpək oğlu!

Vardır sizə nisbət Öməri-Səddə insaf,
Kimdə tapılır bunca nəhusət, köpək oğlu!

Bu zülm haçan oldu Sənan ibn-Ənəsdən,
İnsandan uzaqdır bu zəlalət, köpək oğlu! [...]

Dərbəndliyə gəllə deyib mərdümi-ələm,
Amma yenə olmaz sizə nisbət, köpək oğlu!

Ata-baba şirvanlıya biar deyirlər,
Hər namdə var bir neçə hikmət, köpək oğlu!

Məcmuəsinin hikməti məlumü əyandır,
Bir kəs edə bilməz ona diqqət, köpək oğlu!

Amma bu təəccübdü ki, donquzlara «ceyran»
Kim qoydu adı, əhli-zəlalət, köpək oğlu!

Bais nə idi ta ki qəbul eyləmədiz siz,

Ağsaqqal edən vəqtdə nəsihət, köpək oğlu!

Hər əmrdə lazımdı sizə mürşüdi-kamil,
Bimürşid olurmu bu təriqət, köpək oğlu?

Zülmatdə İskəndərə bir Xızr gərəkdir,
Xassə ki, tutub aləmi zülmət, köpək oğlu!

Yainki olubdur aduvuz şieyi-xalis,
Şayistə deyil böylə şəniət, köpək oğlu!

Baş yarmağa, ox taxmağuya hiç sözüüm yox,
Bir siz tək yox sahibi-cürət, köpək oğlu!

Amma ki, bu ,iş mərifət ilə ola xoşdur,
Biganə bizə etməyə töhmət, köpək oğlu!

Gözlər açılib, iş dəyişib, haldır özgə,
Ancaq bizi tutmuş bu cəhalət, köpək oğlu!

Bari elə olmaq ki, bizə gülməyə düşmən,
Hər şəhərdə var xarici millət, köpək oğlu!

Hər növ ilə ki, büdətə siz mürtəkib olduz,
Yazdıq onu naçar şəriət, köpək oğlu!

Məmul elədik dəhərdə hər feli-hərami,
Tapdıq onun icazına səhhət, köpək oğlu!

Ata-babanız şüalər öldürdü imamı,
Qıldız onu siz sünnüyə nisbət, köpək oğlu! [...]

Baş çapmaq ilə, şaxi[1] olubdur sizə adət,
Ey məzhəbi-dini olan adət, köpək oğlu!

Ol kimsənə ki, məhlədə illərlə tapılmaz,
Nə xeyrə yarar, nə şərə nikbət, köpək oğlu!

Əyyami-məhərrəmdə olur Rüstəmi-sani,
Mərvan tək edər xəlqə siyasət, köpək oğlu!

Ancaq Quba üstündə deyildir bu məzəmmət,
Hər şəhərdə var kani-şərarət, köpək oğlu!

Amma Qubanın bişəsi çox, çaqqalı çoxdur,
Etdiz ki, toyuq tutmağa adət, köpək oğlu!

Bəs, lazım olub çaqqal üçün bir tələ qurmaq,
Ta dəf ola bu rəncü məzəmmət, köpək oğlu!

Aya, demədiz təziyyəi-sərvəri-dindir,
Batildi belə bəzi ədavət, köpək oğlu!

Bu təziyənin sahibi sultani-şəhidan,
Sizdən edəcək həqqə şikayət, köpək oğlu!

Dünyada zinakarsız, üqbadə ziyankar,
Tutdu sizi aləmdə xəsarət, köpək oğlu!

Baş çapmağa, ox taxmağa etdiz əbəş adət,
Nə fərzdi bu əmr, nə sünnət, köpək oğlu!

Boynunda kəfən, əldə qılinc baş çapırsız,
Görsün məni ta bir neçə övrət, köpək oğlu!

Etdim ürəfayə sözü filcümlə işarət,
Arıflərə bəsdir bu işarət, köpək oğlu!

Aldanma, yalandır süxəni-mərsiyəxanə,
Cənnətlə sizə versə bəşarət, köpək oğlu!

Cənnət harada, siz hara, tövlə döyü cənnət,
Eşşək balası, dağ ayısı, it köpək oğlu!

Çün hər bir əməl niyyətə mövquf olubdur,
Siz eyləmisiz bicliyə niyyət, köpək oğlu!

Səd heyf ki, Qudyalan ağa eylədi rehlət,
Qaldı sizə meydani-rəşadət, köpək oğlu!

Əmir Həsən ağa edə gər dəxli-təərrüf,
Olmazdı dəxi sizdə cəsarət, köpək oğlu!

Bisahib olub dəşt, donuz təllə çıxıbdır,
Tülkü bəy olubdur, dərə xəlvət, köpək oğlu!

Tutduz bir əməl ki, elədiz milləti rüsva,
Yandırdı məni nari-xəcalət, köpək oğlu!

Bu fel ki, var sizdə şəhənşahi-rüsuldan,
Tutmun dəxi ümmidi-şəfaət, köpək oğlu!

Bir təziyövüz var idi övladi-rəsulə,
Ancaq bu idi əcri-risalət, köpək oğlu!

Verdiz ona da indi ki, aləmdə xələl siz,
Bir gözləmədiz əcrü qərabət, köpək oğlu!

Cəddim tüpürür görsə sizi ruzi-cəzadə,
Söylər ki, deyilsiz mənə ümmət, köpək oğlu!

Bir də, bu fəsadi ki, siz etdiz, sizə eylər--
Göylərdə mələklər hamı lənət, köpək oğlu!

Hərçənd başın Şümri-şəqi kəsdi imamın,
Ağladı yenə, eylədi rıqqət, köpək oğlu!

Siz ağlamasız ,öldürüsüz yeddi imamı,
Yox zərrə qədər sizdə mürüvvət, köpək oğlu!

Gər daşdı desəm qəlbüvüzi səxt əcəbdır,
Yox daşü dəmirdə bu qəsavət, köpək oğlu!

Vardır elə daş ki, yarılıb xəvfi-xudadən,
Cari olub ənhari-lətafət, köpək oğlu!

Vardır elə daş yumbalanıb xişyəti-həqdən,
Yox qəhri-xudadən ona taqət, köpək oğlu!

Quranda sizin qəlbüvüzi zikr qılıb həq,

Get, eylə «əlif-lami» qiraət, köpək oğlu!

Sizdəndir uzaq dəhrdə əlbəttə pəyəmbər,
Nazil sizə olmuşdu bəraət, köpək oğlu!

Seyyid cühəla fəvcinə bu sözləri yazdı,
Ta eyləyəsiz haldən ibrət, köpək oğlu!

Minbəd dəxi tutmayın ol növ ilə işlər-
Kim, düşmən edə tənü şəmatət, köpək oğlu!

Yoxsa ki, gəlir sizlər üçün həcv dəmadəm,
Vermə dəxi bu Seyyidə zəhmət, köpək oğlu!

[İstinad1: Şaxsey.]

NƏSRƏDDİN ŞAHIN HƏCVİNDƏ

Nasirəddin şəhi-adil ki, səmimi-dildən,
Ömri-tulanıdı həqdən ona daim diləyim.
Gəzdi Rusiyyəni, həm Rumü Firəngistanı,
Tutdu avazəsi afaqı, açıldı ürəyim.
Xəlvərlərdi ki, İskəndəri-sanidir şah,
Bu səyahətdə dəxi qalmadı bir zərrə şəkim.
Bu xəbər çıxdı ki, nagh gəlir Şirvanə,
O güli-gülşəni-İran, açıldı çiçəyim.
Hər o şəxsin ki, evi uçmuş idi zəlzələdən,
Dedi kim, şah gəlir, oldu qızıldan dirəyim.
Şüəra, həm fəqərə cümləsi göz dikdi yola,
Fəlhəqiqət ki, rəhi-şahə dikildi bəbəyim.
Mən də bir türki qəsidə yazıb inşa elədim,
Duzlu, şirin söz idi, nə özümü nəzmə çəkim.
Həqqi, zənnim budu kim, söz tanıyan kimsədi şah,
Sayeyi-qadiri-sübhan olacaqdır köməyim.
Qissə kutəh, gecədən bir neçə pas ötmüş idi,
Şəhrə şəh varid olub yatdı, qutardı küləyim.
Sübh mindi karuta[1], sürət ilə oldu rəvan,

İltifat etmədi bir şəxsə nə arif, nə həkim.
Tutdular xəlq çörək, kəsmədi çün bir löqmə,
Görüb ol surəti bildim ki, kəsildi çörəyim.
Nə mənim şerimə baxdı, o nə dərvişlərə,
Dedi: bu xəlqdən əfzəldi mənə bir qəpəyim.
Dedilər kim, mənə bu qissəyə yaz bir tarix,
Mən dedim kim, demənəm, zayə olubdur əməyim.
Leyk Seyyid dedi tarixini, bir əksiyyə var,
Niyə gəldi, niyə getdi bu [2]

[İstinad1: Kareta.]

[İstinad 2: Son misra əbcədlə hesablandıqda 1281-ci il alınır. Bu rəqəmə bir əlavə etdikdə və miladi tarixə çevirdikdə 1865-ci alınır.]

SULTANOV HADİYƏ

Ey bizi mədh qılan Hadiyi-dövrən əxəvi!
Bu nə zəhmətdir, əya mənbəyi-ürfan əxəvi!
Seyyidi eyləmişən mədhi-firavan, əxəvi,
Şad səndən olacaqdır şəhi-Mərdan, əxəviQ

Çəkdi ol gün ki, Hüseyn Kərbübeləyə ləşkər,
Qaldı ol ərsədə tənha o şəhi-təşnəciger,
Sən əgər olsa idin orda, əya paksiyə
Canını eylər idin ol şəhə qurban, əxəvi!

Çatmayıb çün əlin ol feyzə, əya xoştiynət,
İndi övladına bəsdir ki, edirsən hörmət,
Cəddimiz şad olacaq olsa sizin tək ümmət,,
Mərhəbə, namxuda, sahibi-iyman əxəvi!

Məni əfv eylə ki, öz cürmümə iqrar etdim,
Anladım səhvimi, iqrarımı inkar etdim,
Sənə baş çapma dedim, tövbə-stiğfar etdim.
Keç bu təqsirdən, ey mənbəyi-ehsan əxəvi!

Olasan eşqdə divanə, məhəbbətdəndir.

Çapasan başını mərdanə, məhəbbətdəndir,
Tökəsən qanını meydanə, məhəbbətdəndir,
Olmuşam eylədiyim zəmmə peşiman, əxəvi!

Leyk gəl indi biz əyri oturaq, düz danışaq,
Elə bil küslü idik, gəl təzədən bir barışaq,
Şərdə var isə baş çapmaq biz də qarışaq,
Bir görək varmı buna höccəti bürhan, əxəvi

Belə fitvanı görək verdi bizə hansı imam?
Ya ki onlar özü də etdi bu əmrə iqdam?
Bədənin zəhməti gər şərdə olmazsa həram,
Biz də başlar çapıban cari edək qan, əxəvi!

Gərək əvvəl çapa başlarını fəvci-üləma,
Çünki onlardı bu işlərdə rəisül-füqəra,
Sonradan baş çapalar xan, əmirül-üməra,
Nə ki hər bisəri pa, lutiyyi-meydan, əxəvi!

Heç eşitdinmi çapıb başın imami-Cəfər?
Ya ki Musiyyü Riza, Əskəriyi-xəstəcikər,
Bizdən onlar məgər öz cəddini az istərlər?
Niyə bəs vermədilər bu işə fərman, əxəvi?

Bu yəqinimdir əgər olsa özü zində imam,
Hökm edər: çapma başın, nəhydi bu fəli-həram.
Yenə hər il çapacaq başını bu qövmi-əvam,
Demə kim, tərki-təbiət ola asan, əxəvi!

Qudyal əhli bu işə rəğib olur bizdən çox,
Baş çapıb, qıfl taxıb, cismə keçirdərlər ox.
Nə məzəmmət eləyim, onlara bir töhmət yox;
Göz açıb böylə görüb, adət edib can, əxəvi!

Doğrudur, baş çapırıq biz dəxi cəmiyyət ilə,
Bunu lazımdır həlal eyləməyə hüccət ilə,
Nə olur bir göz açıb baxmaq işə ibrət ilə,
Bəlkə yoldan çıxarıbdır bizi şeytan, əxəvi!

Ey Həsənbəy ki, gəlib təbimə mərdanə bu söz,

Bilirəm ki, dəyəcək hadiyi-kaptana bu söz,
Çap qıl, ta dağıla səfheyi-dövrənə bu söz,
Qoy məni həcv eləsin həzrəti-kaptan, əxəvi!

Ey bu nadanlar əlindən yetişən canə, Həsən,
Səbr qıl tənəyi-hər cahilü nadanə, Həsən,
Sən də Seyyid kimi ver pəndi-həkimanə, Həsən,
Bəlkə bir söz qana bu zümreyi-nadan, əxəvi!

HƏSƏN QARA HADİYƏ

Ey olan hadiyi-ərbabi-zəlalət, Hadi,
Ey müzillini edən həqqə hidayət, Hadi.
Eylədin sən ki bu mehdiliyə adət, Hadi,
Elə bəs aləmə təbliği-risalət, Hadi!

«Əhsənül-qaidənin» sahibi, yaxud özü bəg,
Yazmış idi, nə rəva xəlq olur, ağköynək?
Sən, oba aşrı, əzizim, nəyə lazım hürmək,
Nə üçün eylədin izhari-ədavət, Hadi?!

İnşaallah saba-birgün yetişir mahi-əza,
Gey kəfən, yar başuvi, tök yaşuvi, bağla qəra,
Səni meydanda görən kimsə desin namxuda,
Eləyibdir yenə aləmdə qiyamət Hadi!

Əlüvi tutmadı bir kimsə ki, qardaş, sənin,
Can sənin, cism sənin, tiğ sənin, baş sənin.
Cəm ola baxmaq üçün sünni, qızılbaş sənii,
Baxıban onlara sən eylə fəxarət, Hadi!

Leyk siz bir para büdətlər edibsiz iycad,
Qoymusuz adını siz təziyə, ey əhli-fəsad!
Sizə bu təziyədən özgə həvəslərdir murad,
Mən ölüm, sən bir özün eylə mürüvvət, Hadi!

Bu deyilmi qərəzin başuvi sən çapmaqdan,
Yəni ki, canımı cananə edərdim qurban,

Maluvi bəs nə üçün eyləməyirsən ehsan,
Qurubaş çapmağa sən etmisən adət, Hadi!

Xatirin cəm elə kim, gər bu isə rəsmi-əza,
Sənə nifrin edəcək padşəhi-Kərbübəla,
Bədənin zəhmətinə şərdə yoxdur fitva,
Yoxsa var sizdə, görək, tazə şəriət, hadi?

Leyk peyğəmbər olan həcv eləməz ümmətini,
Kişi lazımdı çəkə ümmətinin qeyrətini,
Gərçi həcv eyləyənin yoxdu kəsən
Sənə bu həcv nə fərz oldu, nə sünnət, Hadi!

Xaçpərəstlər hamısı açdı gözün düşdü qabaq,
Dalda qaldıq tökülüb cəhl ilə biz, ay sarsaq!
Bəs nə vəqti bizə qismət olacaq göz açmaq?
Əqlə gəl, tanrıya bax, bəsdə bu qəflət, Hadi!

Bu hədisi nə zaman zikr qılıb peyğəmbər--
Ki, olur rus diliylən oxuyan kəs kafər?
Allah, allah, bu nə böhtandır, əya hiylətgər,
İxtilafati-lisandır bizə nemət, Hadi!

Kim ki, bir dil bilə, bir nemətə ol vasildir,
Kim ki, çox bilsə, o çox nemətə bəs şamildir,
Leyk aləmdə hər ol kimsə ki, naqabildir,
Edəcək qeyr lisani o məzəmmət, Hadi!

Kim deyər ağlama sən Kərbübəla sərvərinə?
Canımız cümlə fəda olsun onun Əkbərinə,
Ağladı ərzü səma təşnə ölən Əsgərinə,
Onu inkar edənin zatına lənət, Hadi!

Biz də müddət «zərəbə Zeyd» kitabın oxuduq,
Riştəyi-ömrümüzü nəhv ilə sərfə toxuduq,
Bari biz taifə əzzəldə yenə bir
Olmuşuq indi dəxi eyni-nəcasət, Hadi!

Tut, Həsənbəy bizə təlim eləyir dərsi-zəlal,
Götürüb boynuna ol, kafər olub, vizrü vəbal,

Niyə təlimə siz ətfalı qılırsız irsal,
Bilməyirsiz niyə bəs eybü qəbahət, Hadi?

Oxudur cümlə uşaqlarını xanü bəgüvüz,
Neməti-rus ilə pərvərdə olub cəmdəgüvüz,
Bilməyən rus dilini bəlkə ola tək-təktivüz,
Sizdə var hamıdan artıq ona rəğbət, Hadi!

Şükrillillah ki, bizim padşəhi-kişvəri-Rus,
Ol zamandan ki, edib təxti-ədalətdə cülus,
Bizləri eyləməyib elmü ədəbdən məyus,
Doldurub aləmi insafü ədalət, Hadi!

Mərhəba mülki-Qarabağın əzadarləri,
Tarı əfzun eləsin siz təki dindarləri,
Seyyida, bəsdı, əgər görsə bu əşarləri,
Çəkəkək tutduğu kirdarə xəcalət Hadi.

HÜMAYİNİ HƏCV

Ey Hümayi, bu nə ətvardi izhar elədin,
Çərxi-bədmehr kimi zülmü pədidar elədin,
Sübhi-kazib kimi sadıq yüzünü tar elədin,
Sadıqın sabiti-əşkin yüzə səyyar elədin,
Şəfəqi-əşk ilə rüxsarını gülnar elədin?

Dostluqda nə üçün gözləmədin əndazə.,
Düşmən oldun niyə ol sərvqədü tənnazə,
Qəleyi-Şişəyə saldın gedibən avaza--
Ki, filani rüxi-zibayə urardı ğazə,
Şahidi-qismətə məşşatəlik izhar elədin.

Sadıqın naməsi gəldi mənə, ey talibi-raz,
Sanki yazmışdı onu naz ilə Məhmudə Əyaz,
Leyk başdan-ayağa şikvə idi, suzü güdaz,
Görünür eşqi-həqiqin demisən eşqi-məcəz,
Ey bəradər, nə üçün sən belə rəftar elədin?

Sadiqin vəsfini dastanə gətirdin sən özün,
Gedibən kişvəri-Şirvanə gətirdin sən özün,
Töhfə tək bəzmi-Süleymanə gətirdin sən özün,
Mindirib rəxşini meydanə gətirdii sən özün.
Vəsfini aləmə firdovs kimi car elədin.

Ey əzizim, gəlibən şur ilə göftarə özün,
Eylədin xəlqi Züleyxa rüxi-dildarə özün,
Çəkdin ol Yusifi-gülçöhrəni bazarə özün,
Eylədin ərz mətaini xəridarə özün,
Sonra döndün niyə bəs təlqi-xəridar elədin?

Ey Hümayi, qəsəm ol padişəhi-qəhharə--
Ki, veribdir qulağa səm, gözə nəzzarə,
Hüsndə Yusif ola gər o məhi-səyyarə,
Olmayıb pirəhəni-isməti hərkiz parə,
Yox yerə sən bu işi bir qərəzin var elədin.

Xud tutaq Sadiqə lazım görünürdü böhtan,
Neyləmişdi sənə Mahmud ağa, ey ruhi-rəvan?
Şərm edib gözləmədin həqqi-nəmək, hörməti-nan,
Gedibən Qələyə həqqində danışdın hədyan,
Filhəqiqə, nə onu, sən özüvi xar elədin.

Ağanın neməti-əlvanı gözündən gəlsin!
Süfreyi-bəzmi-Süleymanı gözündən gəlsin!
Kababı, çaxırı, büryanı gözündən gəlsin!
Meyi olsun cigərin qanı, gözündən gəlsin!
Çünki həqqində olan feyzini inkar elədin.

Gəlmisən bir neçə dəfə sən özün Şirvanə,
Hüsndə bənzər idin mehrü məhi-tabanə,
Sənə də Mahmud ağa etdi xəyanət, ya nə?
Niyə bica yerə saldın kişini böhtanə?
Binəvanın nə üçün fisqini iqrar elədin?

Nəğmət əhlinə Mahmud ağanın rəğbəti var,
Bilməyən yoxdu, bu əsrarə onun şöhrəti var,
Gər ola, həqqi də vardır, kişinin dövləti var,
Dövləti, mərifəti, ləzzəti var, hörməti var.

Sən bu zahir işi bais nədir inkar elədin? [...]

ABİD ƏFƏNDİNİN HƏCVİNDƏ

Əyyühənnas, bilin, türfə rəvayətdir bu,
Nə riyadır bu, nə böhtan, nə zərafətdir bu,
Demə şair sözüdür, nəzmi-ibarətdir bu,
Ya ki əlfazi-bəlağət və fəsa hətdir bu,
Şəhrdə vaqə olan əsli hekayətdir bu.

Demə kim, münkiri-şeyxəm, eşidib əhvalı,.
Mən özüm yaxşı müridəm, sözümə ol hali,
Övliyadən bu fəna mənzili olmaz xali,
Yoxsa hər tülküsi fət kim, uzada saqqalı,
Demək olmaz ki, ona əhli-kəramətdir bu.

Bundan əqdəm dəxi çox şeyx gəlib dünyayə,
Lütfdən feyz veriblər mələyi-əlayə,
O hacı Əhməd əfəndi ki, köçüb üqbayə,
Özünü salmadı o cifə üçün dünyayə,
Tarı rəhmət eləsin, vasili-rəhmətdir bu.

Var ona eylə müridlər ki, onu şah bilir,
Bəzilər nəhs üzün mehr sanır, mah bilir,
Bəzilər dərgəhini həqqə gedən rah bilir,
Bəzi də var ki, şeyxin özün allah bilir,
Qəsəm ol xaliqə kim, eyni zəlalətdir bu.

Bircə gör Abidin əhvalını, ey sahibi-hal,.
Gözü hər övrətə düşsə ki, olur anə həlal,
Bax, bu məlun özünü gör kimə eylər timsal!
Qıldı axır bu ləin şəri-rəsulu pamal,
Yenə derlər ki, ona əhli-şəriətdir bu. [...]

Necə ki, şahidi-əhvaldı bu əmrə bu kar,
Guş ver, ta ki qılım mən sənə ani izhar,
Eşidib ta qılasan abidə lənət büsyar.
Gərçi təfsilən edim şərhin, olursan bizar.

Müxtəsər şerimə şərh oldu, kifayətdir bu.

Şiəməzhəbləri rüsva eləmişdi babi,
Sünnidən həm dəxi bir şeyx çıxıb qüllabi,
Cəm edib başına hər bisəru pa kəzzabi,
Dişi-erkək qarışb rəqsə, çalallar qabi,
Bircə bax diqqət ilə, gör ki, nə adətdir bu!

Bəlgədildə bir əfəndi var idi piranə,
Həq kəramət eləmişdi ona bir dürdanə,
O da vermişdi onu bir üzü gül oğlanə,
Vəh nə oğlan ki, üzü güldü, gözü məstanə,
Qamətin gör, demə kim, sərv-i-qiyamətdir bu.

Zahirən aşiq imiş abid həm ol simbərə,
Eşidib ta ki atası ki, onu verdi ərə,
Minibən atını bədzat qoyub üz şəhərə,
Eyləyib ərz ki, salsın işini bir təhərə--
Ki, naçalnik, sənə qurban, nə ədalətdir bu?

Alıb arvadımı zur ilə əlimdən Ağə bəg,
Verib öz növkərinə, hörmətimi eylədi hək.
Mənə bundan sonra bəs vacib olubdur ölmək?
Sünniməzhəb, məni-biçarəyə sən eylə kömək,
Demə şeyxəm məni, qapında bir ümmətdir bu.

Bu sözü ta ki naçalnik eşidib qıldı qəzəb,
Yazılıb hökm, qılıb hamını divanə tələb,
Şəhrə ta varid olub Ağə bəyi-alinəsəb,
Abidin kizbi bürüz olmağına oldu səbəb,
Bildilər cümlə xəlayiq ki, nə illətdir bu. [...]

Mənə təhrik verirdi bu işə bir neçə kəs,
Mən də ta ki təməi-xamə düşüb etdim həvəs,
Ya bağışla məni sən, ya başımı tərsinə kəs,
Qoyma, qurbanın olum, xəlqə yayılsın ki, bu səs,
Bilmişəm qəlpimi kim, eyni həmaqətdir bu. [...]

ƏRƏB ƏFƏNDİZADƏ MAHMUD ƏFƏNDİYƏ

Var ərzi-salamım sənə, biçarə əfəndi,
Ey əsl vətəndən düşən avarə, əfəndi,
İqbalı dönən dəhrdə idbarə, əfəndi,
Vey tiri-cəfadən çigəri yarə əfəndi,
Biçarə kişi, bikəsü bikarə əfəndi!

Agahü xəbərdar ol, əya arifü kamil,
Bir siz təki alim nə rəvadır ola cahil,
Bir parə xəbərsizdən olubdur bizə vasil,
Bir mətləb o ətvardən olmaz sənə hasil,
Təğyir münasibdü bu ətvarə, əfəndi!

Ol gün ki, səni xəlq elədi xaliqi-əkbər,
Həm ruziyi-ruzü şəbüvi qıldı müqərrər,
Hər yerdə ki, olsan çatacaq rizqi-müqəddər,
Bir parə çörəkdən ötəri fikr elə axər,
Dönmək nə rəva rubəhi-məkkarə, əfəndi!

Qeybət nə rəvadır, kişi, tərək et bu sifati,
Yaxşıydı Ağa bəy sənə verdikdə bəratı,
hHər il düyünü, buğdanı, arpanı, həm atı,
Yaxşıydı kəsəndə çuxanı, kürki-Herati,
İndi yaman oldu, a yüzi qarə əfəndi?

Bihal gəlib Sədərəyə, hal ilə getdin,
Yəni ki, düyi, doşab ilə, bal ilə getdin,
Həm atü öküz, bir neçə baş mal ilə getdin,
Şahanə qəbavü kəmərü şal ilə getdin,
Döndərmiş idin vəsfüvi tüccarə, əfəndi. [...]

Qorxma Ağa bəydən, o deyildir elə övlad-
Kim, sən təki biçarələrə eyləyə bidad,
Sən kimi deyil təbi onun pisliyə mötad,
Sidq ilə çağırısan yenə eylər sənə imdad,
Hər yerdə fələk salsa səni darə, əfəndi.

SALYANLI AXUND MOLLA MƏHƏMMƏDHƏSƏN HAQQINDA

Gördüm yuxuda şəhi-bəlanı,
Məzlumi-diyari-Kərbəlanı.
Qəmgin idi, zar, əşk-rizan,
Giryan eləyirdi masivanı.
Öpdüm ayağın təzərrö etdim--
Key, möhnəti ağladan səmanı!
Bais nədi göz yaşın rəvandır?
Şərü eylə mənə bu macəranı.
Bir ah çəkib buyurdu ol şəh;
Gör dəhrdə çəkdiyim cəfanı.
Yetmiş iki tən şəhid olduq,
Çəkdik ələmi qəmi bəlanı.
Bunlar hamı səhldir və lakin,
İncitdi məni, görün, filani,
Bir mərsiyəxani-hərzə-göftar,
Minbərdə ipə düzür yalanı.
Ta ağlada bir neçə əvamı,
Bağlar bizə hərdəm iftiranı.
Sordum ki, o kimdir, ey mükərrəm?
Ver bircə nişan o qəltəbanı.
Bir ah çəkib dedi o sərvər:
Salyanın o zişt rövzəxanı.
Ol Molla Məhəmmədi-Həsən kim,
Satdı pula din ilə imanını.

QAZI HACI MOLLA MƏHƏMMƏD MƏLİKKƏNDLİYƏ

Görmüşəm xitneyi-islamda bihəd qazi,
Var hər mülkdə yüz mollavü həm səd qazi,
Rəsmi-qanundu əzəldən ki, olur bəd qazi,
Leyk mən görməmişəm bir belə mürtəd qazi,
Hansı qazi?--desələr, Molla Məhəmməd qazi.

Vəh nə qazi ki, ləin ibn ləin ibn ləin,
Mülhidü müfsidü mərdudü şəqi, düşməni-din,
Olacaqdır ona axırda qənim şəri-mübin--

Ki, qılıb qaziliyi cifeyi-dünyayə kəmin,
Eyləyibdir özünü nəfsə müqəyyəd qazi.

İki kəs şərə gedib, versə biri iki manat,
Söz onundur ki, verib pul, nə qəmi, tapdı nicat,
Tez yazıb hökm verir qazi-şirinhərəkət,
Bu tərəfdən verə məğbun olan üç danə manat,
Filfövr yazdığı hökmün eləyər rəd qazi.

Təng olubdur bu şərin sitəmindən aləm,
Yoxdu bir kimsə ki, şərrindən onun çəkməyə qəm,
Füqərayə bu qədər kim, eləyir cövrü sitəm,
Bu sözü bavər edin, qadiri-qəhharə qəsəm,
Yanacaq nari-cəhənnəmdə müxəlləd qazi.

Dursa öz qaziliyində döyü çox da nöqsan,
Deyərik:--neynək, edib qaziliyi hiyleyi-nan,
Gündə bir surətə təbdil olu misli-şeytan,
Gah yasovuldu, gəhi mirzə, gəhi rüşvətalın,
Döyü bu fasiqi-zənqəhbə mücərrəd qazi.

Gah gedir Misrə, gəhi Kufəyə, gahi Hələbə,
Gah əfəndi olu, gah suxtə, gahi tələbə,
Gah edir qaziliyi pişə misali-kəsəbə,
Qorxuram seyyid ola, əl qata axır nəşəbə,
Məni bari götürə övladına cəd qazi.

Annamaz heç sözün heysabü biheysabısın,
İsqıyar gündə minib kəndləri qırxıq yabısın,
Cəm edib başına harda adamın qullabısın,
İldə bir yol tanımaz məscidü məbəd qapısın,
Etdi müfrədxananı məscidü məbəd qazi. [...]

Getdi səd heyf, a köpək, Tarxanovun dövrani
Ki, tapaydın ona bir mahsifət oğlani,
Hac Kamal oğlu Təqi kimi tapaydın nani,
Eyləyəydin yenə qazi oluban divani,
Eyləyəydi səni bu mülkə mücəddəd qazi.

İstəsən xəlqin əgər könlünü razı edəsən,
Cümlə təshiri-dili-əhli-ərazi edəsən,
Bəs gərək arvaduvun felini mazi edəsən,
Cəhd qıl ki, bala qardaşuvu qazi edəsən,
Lotular tovlamağa yaxşıdı əmrəd qazi...

BİR NƏFƏR DOSTA YAZILAN ZARAFATDIR

Alicaha, qənimin qadiri-sübhan olsun,
Qəzəb ayatı sənə ayeyi-Quran olsun.

Səni suzan eləsin ayeyi-fihün fihi,
Mənzilin ruzi-cəza əsfəli-niran olsun.

Düşəsən dur görüm sən bu imarətlərdən,
Yatacaq yer sənə bir künci-dəyirman olsun.

Ay ötə, həftə ötə, heç dilüvə dəyməyə öt,
Bilmənəm il dolana bəlkə ki, qurban olsun.

Gəzəsən kuçələri, gəşt edəsən şamü səhər,
Bir qəpikdən ötəri göz yaşın əfşan olsun. [...]

Yastığın qırmızı kərpic, döşəyin köhnə həsir,
Bir dənə yırtıq əba üstüvə yorğan olsun.

İstirahətlə sənə olmaya bir mənzili-xas,
Camədar Mirzəli tək mənzilin külxan olsun.

Can verəndə yığıla üstüvə cinn ilə pəri,
Əməlin kisəsinin məxzəni şeytan olsun.

Şatır Abdulla, Qubuş Qarə nənə, Şolti Təqi,
Qardaşım vay!--deyib, üstündə nəvaxan olsun.

Nə ki... var isə qənşərində zikr desin,
Əl çalan Cəfər Ağa, mütrübün Tatyən olsun. [..]

Bir tütək saz eləyə Usta Mkırtıç bu tərəf,
Qəbrüvün baş daşı cənnətdə xuraman olsun

Gürcüvan çaxırı pişvazə gələ qənşərüvə,
Nuş bər nuş deyən şeytəni-dəğvan olsun.

Ərəsətə bu təhər kefli, xuraman gələsən--
Ki, görənlər səni bu şəkldə heyran olsun.

Xəlv səni loti bilir, amma ki, sən xudkeşsən,
Qoy dəlilin gətirim, aləmə bürhan olsun.

Bir gəlir yadüvə sabiqdə keçən köhnə dükan?
Qoy ki, faş eyləməyim bu sözü, pünhan olsun.

Səni mən mərd bilib dərgəhüvə üz tutdum,
Fərz bildim bu kişi sahibi-ehsan olsun.

Demə sən zət qəliz hacı Türabın birisən,
Qara eşşək nədi kim, daxili-insan olsun?

Sən deyirsən ki, atam müctəhidi-aləmdir,
Bu sözə bəvər edən sən kimi heyvan olsun.

Müctəhid oğlu gərək qabil ola atası tək,
Yoxsa, sən kimi lotu nayibi-lulan olsun. [...]

Taci-sər, həcv deyildir bu ki, mən eyləmişəm,
Qəraz oldur ki, sənə bir neçə həzyan olsun.

Vay əgər haluva məndən olusan rəncidə,
Həcv qıllam ki, səni şöhreysi-Şirvan olsun.